

Усікова О.В.

*аспірант кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-економічної безпеки
Сумський державний університет*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА НА РИНКУ ПРАЦІ

Постановка проблеми. Соціально-економічні перетворення, які тривають в Україні безпосередньо позначаються на функціонуванні ринку праці. Взаємовідносини роботодавця та найманого працівника, їх обов'язки, права та повноваження є тими питаннями на вирішення яких спрямована діяльність всіх суб'єктів державно-владних відносин. Безумовно, ключова роль у розв'язанні зазначених завдань належить державі в особі центральних органів виконавчої влади, зокрема, Державної інспекції України з питань праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Засоби поліпшення умов праці та підвищення рівня соціального захисту працюючих в контексті соціально-трудоких відносин досліджували у своїх працях такі українські вчені, як О. Амоша, В. Болюбах, А. Водяник, Г. Гогіташвілі, М. Дрозд, О. Жадан, Д. Зеркалов, А. Колот, Е. Лібанова, О. Новикова, Л. Хижняк та інші.

Механізми підвищення рівня безпеки праці розглядають Л. Амелічева, А. Єсипенко, І. Кононова, Ю. Кундієв, О. Леонов, М. Лисюк, В. Мухін, Н. Романенко, О. Семко, К. Ткачук. Важливі фактичні дані містяться в матеріалах тематичних парламентських слухань.

Дослідженнями у сфері забезпечення контролю та нагляду у сфері праці займалися такі вчені, як В. Гаращук, В. Костелев, Т. Мамонтова, М. Осійчук, Г. Чанишева, Н. Нижник, М. Александрова, В. Андреева, Н. Воєводенко, Л. Давиденко, В. Жернакова, С. Каринський, Є. Кльонова, Ю. Коршунова, Л. Лазор, Р. Лівшиць.

Формулювання завдання дослідження. Метою даного дослідження є проблеми, які виникають при неналежному здійсненні державного управління у сфері контролю за дотриманням трудового законодавства, а також пропозиції та деякі шляхи вирішення висвітлених проблем у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в Україні все більшого значення набуває функціонування механізмів нагляду та контролю за додержанням трудового законодавства. Сфера праці потребує постійної уваги з боку державних органів і структур.

У статті 3 Конституції України зазначено, що держава повинна забезпечувати права і свободи людини. А згідно статті 43 Основного Закону, держава створює умови для здійснення громадянами права на працю, гарантує кожному вільний вибір професії і форм праці, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки та перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб [1].

Як зазначає, професор кафедри цивільно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту Київського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук Н.Б. Болотіна: право на працю – це одне з фундаментальних прав людини, встановлене міжнародно-правовими актами і визнане всіма державами світу. Це право належить до групи соціально-економічних прав і відображає потребу людини створювати джерела існування як для себе, так і для своєї сім'ї [2].

Управління працею – це управління комплексом відносин, які виникають у соціально-трудоцій сфері, а саме відносин з приво-

ду суспільних і виробничих умов праці, їх здійснення, організації, оплати, формування та функціонування трудових відносин. Сутність управління у сфері праці полягає у забезпеченні якісних умов діяльності працівників, які мають інтереси, що виходять за межі виробництва. Отже управління працею не обмежується тільки факторами виробництва, а й охоплює працю як процес в цілому.

Правовою основою управління у сфері праці є Конституція України, закони та інші нормативно-правові акти. Національне законодавство про працю закріплює та конкретизує систему трудових відносин, а саме тих відносин, які виникають між працівниками і роботодавцями, що виникають при укладенні між ними трудових й колективних договорів і угод, а також встановлює державні гарантії дотримання і забезпечення прав і свобод громадян [6, с. 65].

Трудові відносини потребують кваліфікованого і компетентного державного регулювання і забезпечення партнерства з боку держави на принципах рівноправності сторін, взаємної зацікавленості і відповідальності за прийняття прийнятих рішень.

Гостро постає питання недотримання державних гарантій у сфері праці, серед яких домінують: відсутність робочих місць, затримка із виплати заробітної плати, неналежні умови праці, що призводить до значної міграції працездатного населення України за кордон.

Відповідно до статті 259 Кодексу законів про працю, нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю здійснюють спеціально уповноважені на те органи та інспекції, при цьому центральні органи виконавчої влади мають повноваження щодо здійснення контролю тих підприємств, установ та організацій, які їм підпорядковуються [5, с. 4].

Ключова роль у контролі та вирішенні даної проблематики, що виникає у сфері праці належить державі в особі центральних органів виконавчої влади, зокрема Державній інспекції України з питань праці.

До компетенції Державної інспекції праці відноситься: здійснення перевірок діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, які використовують найману працю, за дотриманням ними трудового законодавства; розгляд в установленому порядку звернень громадян, здійснення їх прийому; притягнення до адміністративної відповідальності посадових осіб, які у встановлений строк не виконують або неналежно виконують приписів інспекторів праці; складання протоколів про адміністративні порушення у сфері трудового законодавства та інші.

Згідно статистичних даних станом на 2011 рік Державною інспекцією праці та її територіальними органами було здійснено перевірки в ході яких виявлено 42101 порушення законодавства про працю. Найбільше порушень виявлено в таких питаннях, як :оплата праці – 24525; порушення, що виникали під час робочого часу та часу відпочинку – 7445; укладенні та реалізації трудового договору – 4574; оформленні трудових книжок – 2387; недотриманні вимог трудової дисципліни – 1107; реалізації умов колективних договорів – 954 та інші порушення.

Державна інспекція праці здійснює управління у сфері контролю за таким питанням, як несвоєчасна виплата заробітної плати. Якщо звернутися до статистики, то рівень заборгованості з виплати заробітної плати станом на 01.01.2008 складав – 668,7 млн. грн., у 2009 році збільшується цей показник на 284,6 млн. грн., а у 2010 році – 1473,3 млн. грн., дане порушення залишається актуальним і сьогодні [3].

Доцільно також розглянути такі питання, як: порушення норм тривалості робочого часу; не надання щорічних оплачуваних відпусток найманим працівникам; не укладення трудових договорів з найманими працівниками; порушення, що виникають під час надання додаткових відпусток жінкам та працівникам, які зайняті на шкідливих для здоров'я та тяжких роботах; не дотримання правил

оформлення трудових книжок, які виявлені у процесі здійснення перевірок державними інспекторами діяльності суб'єктів господарювання всіх форм власності.

Протягом 1 кварталу 2012 року в результаті перевірок державними інспекторами праці на посадових осіб було складено та передано до судових органів 8025 матеріалів про вчинення адміністративних правопорушень, які кваліфікуються ч.1 ст. 41 КУпАП. Державною інспекцією праці для усунення виявлених правопорушень законодавства про працю складено 1197 постанов з накладенням штрафних санкцій на посадових осіб, які не дотримувались встановлених законних вимог за ст. 188–6 КУпАП [4, с. 136-137].

Але не тільки вище висвітлені питання заслуговують на увагу в даному напрямку діяльності. Заслуговує на увагу ще цілий комплекс питань з яких є:

- ефективний захист трудових прав працівників з боку державної інспекції праці;
- заходи національних, галузевих і регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці і виробничого середовища;
- дієвий контроль за процедурою розслідування нещасних випадків на виробництві;

– законодавче закріплення чітко визначених функцій наглядових органів, які будуть вести спостереження за правильним дотриманням законодавства про працю;

– надання Державній інспекції України з питань праці спеціального статусу центрального органу виконавчої влади, діяльність якого буде спрямована на усунення правопорушень в зв'язку з недодержанням трудового законодавства;

– посилення контролю за впровадженням основних напрямів гендерної політики, додержання гендерної рівності; недопущення дискримінації жінок;

– створення ефективних засобів управління та нагляду за дотриманням трудового законодавства в Україні [3].

Висновки. Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що гостро постає питання деяких проблем державного управління у сфері контролю за дотриманням законодавства на ринку праці, а тому дана тематика є актуальною у сфері наукових досліджень і дасть певні позитивні результати у створенні відповідних регулятивних умов в напрямку управління трудовими відносинами та працею взагалі.

Анотація

У статті проаналізовано деякі проблеми державного управління у сфері контролю за дотриманням законодавства на ринку праці. Досліджено правовий статус Державної інспекції України з питань праці. Доведено необхідність посилення контролю на ринку праці і запобігання правопорушенням у зв'язку з недодержанням трудового законодавства.

Ключові слова: контроль, управління та нагляд, ринок праці, інспектор праці, безпека праці, трудові права, державні гарантії у сфері праці.

Аннотация

В статье проанализированы некоторые проблемы государственного управления в сфере контроля по соблюдению законодательства на рынке труда. Исследован правовой статус Государственной инспекции Украины по вопросам труда. Обоснована необходимость усиления контроля на рынке труда и предотвращение правонарушений в связи с несоблюдением трудового законодательства.

Ключевые слова: контроль, управление и надзор, рынок труда, инспектор труда, безопасность труда, трудовые права, государственные гарантии в сфере труда.

Usikova O.V. Some issues of public administration in the field of monitoring compliance with legislation in the labor market

Summary

The article analyzes some of the problems of public administration in the control over the observance of legislation in the labour market. Researched a legal status of the State Labour Inspectorate. Grounded the necessity of strengthening controls in the labour market and prevention of offences for non-compliance with labour legislation.

Key words: control, management and supervision, labour market, labour inspector, safety work, labour law, State guarantees in the world of work.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. – [Електронний ресурс]: Режим доступу – <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Кодекс законів про працю України: Науково-практичний коментар / [І.В. Арістова, В.В. Безусий, С.О. Бондар та ін.]; за ред.О.О. Погрібного, М.І. Іншина, І.М. Шопіної. – К.: Правова єдність, 2009. – 456 с.
3. Кукуюк Л.А. Творча робота: Реформування державного управління у сфері контролю за дотриманням трудового законодавства. – [Електронний ресурс]: Режим доступу – <http://www.kds.org.ua>
4. Біла Г.М. Проблеми в реалізації державної політики нагляду за дотриманням законодавства про працю / Г.М. Біла // Публічне управління: теорія та практика: збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління. –[Електронний ресурс] – Х. : Видво «Док Наук Держ Упр», 2012. – № 1(9) – С.135– 139.
5. Шумляєва І.Д. Проблеми нормативно-правового розмежування державного нагляду та контролю за дотриманням трудового законодавства // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – №2(40). – С. 1–8.
6. Трудове право України: Навч. посіб./ За заг. ред. Теліпка В.Е.: – К.: Центр учбової літератури, 2009. – С. 64–66.